

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อ สื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรมการทำงานและดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ ความคิด วิเคราะห์วิจารณ์ และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ เป็นเครื่องมือใช้สื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันและตรงตามจุดหมาย ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิด ความต้องการและความรู้สึก คำในภาษาไทยย่อมประกอบด้วยเสียง รูปพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และความหมาย ส่วนประโยคเป็นการเรียงคำตามหลักเกณฑ์ของภาษา และประโยคหลายประโยคเรียงกันเป็นข้อความ นอกจากคำในภาษาไทย ยังมีเสียงหนักเบา มีระดับของภาษา ซึ่งต้องใช้ให้เหมาะสมแก่กาลเทศะและบุคคล การใช้ภาษาเป็นทักษะที่ผู้ใช้ต้องฝึกฝนให้เกิดความชำนาญไม่ว่าจะเป็นการอ่าน การเขียน การพูด การฟัง และการดูสื่อต่าง ๆ รวมทั้งต้องใช้ให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษาเพื่อสื่อสารให้เกิดประสิทธิภาพ และใช้อย่างคล่องแคล่ว มีวิจารณญาณและมีคุณธรรม นอกจากนี้ยังเป็นสื่อที่แสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี ชีวิตสังคม โลกทรรศน์ และสุนทรียภาพ โดยบันทึกไว้เป็นวรรณคดีและวรรณกรรมอันล้ำค่า ภาษาไทยจึงเป็นสมบัติของชาติที่ควรค่าแก่การเรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 1)

การอ่าน เป็นทักษะอย่างหนึ่ง ทางภาษาที่มนุษย์ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการค้นคว้าหาความรู้ และความบันเทิงใจให้กับตนเอง การอ่านจึงเป็นประโยชน์ให้แก่มนุษย์โดยตรงในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษา จำเป็นจะต้องใช้การอ่านเป็นประจำ เพื่อศึกษาหาความรู้จากหนังสือ และจากตำราเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นผู้ที่มีความสามารถอ่านออกเขียนได้จึงได้เปรียบ และสามารถติดต่อสื่อสารทั้งเรื่องส่วนตัวและส่วนรวมได้ผลดีกว่าผู้อื่นที่อ่านหนังสือไม่ออกและเขียนไม่ได้ (กองทัพ เทคโนโลยีฯ, 2542 : 80) ซึ่งสอดคล้องกับ

การศึกษาของ วรณี โสมประยูร (2542 : 120) ซึ่งพบว่าการอ่านเป็นทักษะภาษาที่สำคัญและจำเป็นมากในการดำรงชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน เพราะวิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การติดต่อสื่อสารจึงมีความสำคัญในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้น และเป็นสังคมข่าวสาร เนื้อหาสาระทางวิชาการรวมทั้งข้อมูลต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันจะต้องอาศัยการอ่านจึงจะสามารถเข้าใจ และสื่อความหมายกันได้ถูกต้อง การอ่านเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการแสวงหาความรู้ ดังนั้นผู้ที่มีทักษะในการอ่านหรือมีความสามารถในการอ่าน คือสามารถอ่านได้มาก อ่านได้เร็ว อ่านได้ถูกต้อง และอ่านได้หลายภาษา จึงมีโอกาสประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพและด้านสังคม ด้านการศึกษาหาความรู้ ตลอดจนด้านข่าวสารข้อมูลได้กว้างไกล และทันสมัยกว่าผู้อื่น ที่ขาดทักษะในการอ่าน (พรทิพย์ ชาตะรัตน์, 2546 : 59)

ส่วนการเขียนเป็นอีกทักษะหนึ่ง ที่เป็นเครื่องมือถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญเพราะการเขียนเป็นหลักฐานที่ช่วยให้คนรุ่นหลังทราบความเป็นมาของอดีตจนถึงปัจจุบัน และการเขียนยังเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ช่วยให้โลกเจริญก้าวหน้า นอกจากนี้การเขียนยังถ่ายทอดความรู้ตึกนึ่กคิด ความต้องการของบุคคลออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อสื่อความหมายให้คนอื่นเข้าใจได้ เพราะการเขียนเป็นทักษะการส่งออกทางภาษาศิลป์ ทำให้การเขียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน (วรณี โสมประยูร, 2539 : 139) การเขียนนั้นเป็นกระบวนการที่แสดงออกถึงความรู้ตึกความต้องการและความคิดเห็น โดยผ่านการสื่อสารด้วยตัวอักษร เป็นการสื่อความหมายที่ผู้สื่อตั้งใจจะส่งมายังผู้รับ ทักษะการอ่านการเขียนเป็นทักษะส่งเสริมซึ่งกันและกัน นั่นคือ ผู้เขียนถูกต้อง ชัดเจนก็จะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการอ่าน ซึ่งทักษะการอ่านและการเขียนต่างก็มีความสัมพันธ์อย่างสูง กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่นักเรียนใช้เรียนเรื่องราวต่าง ๆ ผลการเขียนนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของการอ่าน (กรมวิชาการ, 2539 : 1-2)

ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐาน การคิด การเรียนรู้และแก้ปัญหา การเรียนรู้ภาษาไทยจึงต้องเรียนเพื่อการสื่อสารให้สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างพินิจพิเคราะห์ สามารถเลือกใช้คำเรียบเรียงความคิดความรู้และใช้ภาษาได้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ ตรงตามความหมายและมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้ให้เกิดทักษะอย่างถูกต้อง ซึ่งต้องได้รับการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 ก : 2)

ภาษาไทยจึงมีความจำเป็นและสำคัญต่อผู้เรียนทุกคน โดยเฉพาะการอ่านและการเขียนเป็นทักษะที่สำคัญที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ เด็กที่อยู่ในวัยเรียนหากมีความสามารถในการอ่านการเขียนได้มักประสบความสำเร็จในการเรียนในรายวิชาอื่น ๆ ด้วย ดังที่ ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 118-120) กล่าวไว้ว่าทักษะในการอ่านการเขียนเป็นทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ หากเด็กมีปัญหาในการอ่านการเขียน จะทำให้วิชาอื่นมีปัญหาไปด้วย ยิ่งไปกว่านั้นทักษะในการอ่านการเขียน มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นที่จะสอนให้ทุกคนมีความสามารถอ่านออกเขียนได้ แต่ในทางกลับกันเด็กคนใดอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ย่อมเป็นปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้ โดยเฉพาะการอ่านและการเขียนของนักเรียนในช่วงชั้นที่ 1-2 จะพบมากกว่าเด็กนักเรียนในช่วงชั้นอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 4) ได้สรุปไว้ว่า เด็กที่มีปัญหาการเรียนรู้อ่านในชั้นรุนแรงจะพบในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 เด็กที่มีปัญหาการเรียนรู้อ่านจำนวนมากเป็นเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำไม่สอดคล้องกับระดับอายุ หรือสติปัญญา ถึงแม้จะได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความรู้และระดับความสามารถทางสติปัญญาก็ตาม

ดังนั้นปีงบประมาณ 2549 และปีงบประมาณ 2550 กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้มีโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านการเขียน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินโครงการดังกล่าวกับกลุ่มเป้าหมายในโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา เพื่อสร้างความตระหนัก แรงจูงใจ และกระตุ้นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับเห็นความสำคัญของการอ่านและการเขียน และเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างนิสัยรักการอ่านและการเขียนเพื่อยกระดับความสามารถในการอ่านและการเขียนให้กับนักเรียน ผลจากการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้สำรวจนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 2 จำนวน 637,004 คน จากทุกเขตพื้นที่การศึกษาพบว่า มีนักเรียนที่มีปัญหาอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ จำนวน 79,358 คน คิดเป็นร้อยละ 12.45 ซึ่งสอดคล้องกับกระแสความห่วงใยของสังคมไทยโดยทั่วไปที่พบว่า นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 บางคนยังอ่านเขียนไม่คล่อง นักเรียนระดับมัธยมศึกษาบางคนมีปัญหาเรื่องความเข้าใจการอ่านและความอ่อนด้อยเรื่องการเขียนหรือผู้จบระดับอุดมศึกษาบางคนความสามารถทางภาษายังไม่เพียงพอแก่การปฏิบัติงานคนไทยจำนวนไม่น้อยไม่ตระหนักในคุณค่าภาษาไทย มีผู้สนใจเรียนรู้ภาษาไทยให้ลึกซึ้งและแตกฉานน้อยมาก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551 : 3)และเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายและกลยุทธ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2

จึงได้สนับสนุน และส่งเสริมให้โรงเรียนทุกโรงเรียนส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและการเขียนของนักเรียน ส่งเสริมการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยบูรณาการการอ่านการเขียนในการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ประชาสัมพันธ์ รณรงค์ส่งเสริมให้นักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและการเขียน

จากหลักการและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบงานด้านส่งเสริมการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้อ่านออกเขียนได้ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ว่ามีการดำเนินงานอยู่ในระดับใด ผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษาจะเป็นข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2 ในการกำหนดนโยบาย และวางแผนในการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนานักเรียนให้อ่านออกเขียนได้ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้อ่านออกเขียนได้ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้อ่านออกเขียนได้ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่มีขนาดแตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้อ่านออกเขียนได้

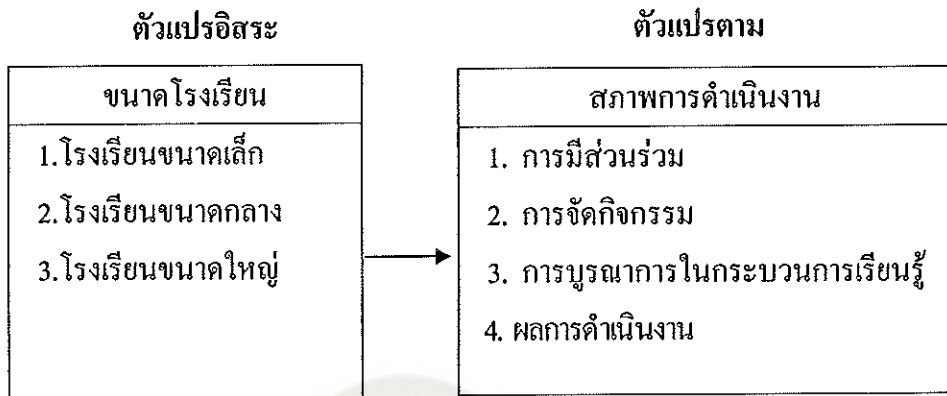
สมมติฐานของการวิจัย

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่มีขนาดแตกต่างกัน มีสภาพการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้อ่านออกเขียนได้แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาสภาพการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้อ่านออกเขียนได้

ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ตามกรอบแนวคิด
ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : 2) ดังแผนภูมิที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ จำกัดขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นครูที่ปฏิบัติหน้าที่ครูวิชาการของ
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน
ทั้งสิ้น 235 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นครูที่ปฏิบัติหน้าที่ครู
วิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา
2552 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and
Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด. 2547 : 40) จำนวนทั้งสิ้น 148 คน โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยอาศัยกรอบแนวคิดในการสร้างคำถาม จากสภาพการดำเนินงาน 4 ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550 : 2) สอบถามความคิดเห็นของครูวิชาการ โรงเรียนต่อสภาพการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้อ่านออกเขียนได้

4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

5.4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ขนาดของโรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2, 2551 : 5)

- 1) โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 120 คน
- 2) โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 121–300 คน
- 3) โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 ขึ้นไป

5.4.2 ตัวแปรตาม คือ สภาพการดำเนินงาน 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วม 2) การจัดกิจกรรม 3) การบูรณาการในกระบวนการเรียนรู้ 4) ผลการดำเนินงาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพการดำเนินงาน หมายถึง ระดับการปฏิบัติงานพัฒนานักเรียนให้อ่านออกเขียนได้ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ใน 4 ด้าน ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคลากรในโรงเรียนและบุคลากรนอกโรงเรียน เข้ามาร่วมดำเนินการพัฒนานักเรียนให้อ่านออกเขียนได้

1.2 การจัดกิจกรรม หมายถึง การกำหนดแผนกลยุทธ์/แผนงาน/โครงการ/แผนปฏิบัติงานประจำปีที่ชัดเจนและสอดคล้องกับนโยบายในการพัฒนานักเรียนให้อ่านออกเขียนได้

1.3 การบูรณาการในกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การบูรณาการทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ สอดคล้องกับเนื้อหา บูรณาการในกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล

1.4 ผลการดำเนินงาน หมายถึง การที่นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการอ่านและการเขียน สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการอ่านและการเขียนอย่างสม่ำเสมอ สภาพการอ่านและการเขียนของนักเรียน นักเรียนในโรงเรียน การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านการเขียน เป็นต้น

2. ครูวิชาการ หมายถึง ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาที่รับผิดชอบงานวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2552

3. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 แบ่งเป็น 3 ขนาด ได้แก่(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2. 2551 : 5)

3.1 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 120 คน

3.2 โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 121 – 300 คน

3.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 ขึ้นไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่ได้จากการวิจัยทำให้ได้ประโยชน์ ดังนี้

1. เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศและแนวทางสำหรับเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ในการกำหนดนโยบาย และวางแผนในการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนานักเรียนให้อ่านออกเขียนได้ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในที่สุด

2. เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับผู้สนใจและผู้ที่เกี่ยวข้องในการศึกษา การพัฒนานักเรียนให้อ่านออกเขียนได้